

Fredagen den
31 oktober 1975

Fredagen den 31 oktober

Kl. 12.00

Om förutsättningarna för vapenexport till Iran

Förhandlingarna leddes av fru tredje vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

§ 2 Om förutsättningarna för vapenexport till Iran

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Granstedts* (c) den 23 oktober anmälda fråga, 1975/76:47, och anförde:

Fru talman! Herr Granstedt har frågat mig om jag anser det förenligt med gällande principer för svensk vapenexport att svensktillverkade vapen säljs till Iran.

Krigsmateriel får inte exporteras utan tillstånd. Tillstånd beviljas enligt de riktlinjer som fastställdes av riksdagen 1971. Regeringen har konsekvent avstått från att uttala sig i generella termer om svensk export av krigsmateriel till andra enskilda länder än de nordiska och de neutrala staterna i Europa. Frågor om tillstånd prövas från fall till fall när konkreta ärenden aktualiseras av de svenska exportföretagen.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Bakgrunden till frågan är att det har förekommit pressuppgifter om att svensk vapenexport till Iran har diskuterats. När jag ställde frågan väntade jag mig nog att svaret skulle bli en klar dementi från statsrådets sida, att någon sådan vapenexport inte var aktuell. Någon dementi har nu inte kommit, och statsrådet hänvisar till att regeringen inte uttalar sig i generella termer i en sådan här fråga. Man kan naturligtvis diskutera vad som är "generella termer". Min fråga gällde ett konkret land på grund av konkreta uppgifter om att vapenaffärer skulle ha diskuterats.

Jag kan bara beklaga att statsrådets svar har fått den form det har fått. Jag tycker att det hade varit rimligt att vi fått en redovisning här i riksdagen hur regeringen ser på en sådan här fråga. Tyvärr får man väl konstatera att ett svar av den här arten bara är ägnat att fördjupa de misstankar som finns på sina håll att en svensk vapenexport till Iran skulle vara tänkbar. Med hänsyn framför allt till de inrikespolitiska förhållandena i Iran men också med hänsyn till den utrikespolitik som Iran bedriver i trakten av Persiska viken vore naturligtvis en vapenexport högst alarmerande.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
31 oktober 1975

Om förutsättningarna för vapenexport till Iran

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Måbrinks* (vpk) den 23 oktober anmälda fråga, 1975/76:55, till herr utrikesministern, och anförde:

Fru talman! Herr *Måbrink* har frågat utrikesministern om han anser att Iran kan vara en stat till vilken export av svensk krigsmateriel nu kan komma i fråga och hur i detta sammanhang spridning av försvarstekniskt kunnande bör betraktas.

Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I vad gäller första delen av herr *Måbrinks* fråga vill jag erinra om att krigsmateriel inte får exporteras utan tillstånd. Tillstånd beviljas enligt de riktlinjer som fastställdes av riksdagen 1971. Regeringen har konsekvent avstått från att uttala sig i generella termer om svensk vapenexport till andra länder än de nordiska och de neutrala staterna i Europa. Frågor om tillstånd prövas från fall till fall när konkreta ärenden aktualiseras av de svenska exportföretagen.

I vad gäller den andra delen av frågan har jag tolkat den så, att herr *Måbrink* avser svenska skyddsanläggningar avsedda för civilbefolkningen i krig. Jag ser inga hinder för att sådana får visas utländska besökare.

Herr *MÅBRINK* (vpk):

Fru talman! Jag tackar handelsministern för svaret. Jag kan i likhet med herr *Granstedt* uttala min förvåning över att handelsministern inte kan ge en klar dementi, att någon vapenexport till Iran inte bör ifrågakomma.

Jag förstår den upprördhet de iranier som vistas i Sverige har visat och den oro de känt för besöket som gjordes i mitten av oktober av förre chefen för Irans Gestapo, Savaokorganisationen. Det är en organisation som systematiskt förtrycker och torterar det iranska folket. Amnesty International, den svenska sektionen, har mycket utförligt redogjort för förhållandena i Iran, för hur shahen och hans tortyrexperter går till väga mot oppositionen. Herr *Granstedt* har också pekat på Irans utrikespolitik och vilken sorts verksamhet man bedriver exempelvis i Oman där man har reguljära trupper för att slå ner en befrielse rörelse som försöker avskaffa ett feodalt system i det området.

Men shahen har också uttalat ett öppet hot om att han tänker invadera Sydyemen med iranska trupper för att försöka få bort den progressiva regim som nu finns där.

Jag tycker det är litet märkligt att inte handelsministern här kan dementera de förekommande spekulationerna om att det är tänkbart med vapenexport till Iran. Jag tycker att handelsministern skall ge ett klart besked, ty den socialdemokratiska partikongressen och det socialdemokratiska ungdomsförbundet har uttalat sitt stöd för de progressiva befrielse rörelser som bl. a. finns vid Persiska viken. De har också uttalat

sitt stöd för de förtryckta i Iran. Jag tycker att handelsministern kan ge ett klart besked, i annat fall kommer denna oro att finnas kvar.

Nr 14

Fredagen den
31 oktober 1975

Om förutsättningarna för vapenexport till Iran

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1975/76:9–17 till civilutskottet

1975/76:18–20 till jordbruksutskottet

1975/76:21–27 till lagutskottet

1975/76:28 till skatteutskottet

1975/76:29 till lagutskottet

1975/76:30 till socialutskottet

§ 5 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna 1975/76:43 och 44.

§ 6 Anmälades och bordlades

Propositioner

1975/76:12 med förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979) m. m.

1975/76:18 om ändring i utlänningslagen (1954:193). m. m.

1975/76:19 om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs m. m.

1975/76:28 med förslag till lag om uppgiftsskyldighet rörande mottagande av olja

1975/76:42 med förslag till lag om ändring i brottsbalken. m. m.

§ 7 Anmälades och bordlades

Förslag

1975/76:5 Fullmäktiges i riksbanken förslag om vissa ändringar i riksbankslagen

§ 8 Anmälades och bordlades

Kulturutskottets betänkanden

1975/76:7 med anledning av motioner angående vissa rundradiofrågor

1975/76:8 med anledning av motion om renovering av Vasabilblar

1975/76:9 med anledning av motioner om åtgärder mot utförsel av äldre kulturföremål

1975/76:10 med anledning av motion om boksamlingarna m. m. i de kommunala biblioteken i Linköping, Skara, Västerås och Växjö

Jordbruksutskottets betänkanden

1975/76:6 med anledning av motion om renhållningen av trottoarer och gångbanor

1975/76:9 med anledning av motion om ökad kursverksamhet för jordbrukare

*Anmälan av
interpellation***§ 9 Anmälan av interpellation**

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 31 oktober

1975/76:45 av herr *Hallgren* (vpk) till herr industriministern om åtgärder för att säkerställa driften vid Surte, Hammars och Limmareds glasbruk:

Det multinationella PLM har med mycket kort varsel och efter ett knapphändigt och ytterst skenbart rådslag med representanter för de anställda beslutat lägga ned Surte glasbruk i Ale kommun. Beslutet kom som en chock för de 650 anställda och för kommunens övriga invånare. Eftersom glasbruket är den i särklass dominerande industrin i samhället drabbas inte bara de anställda. Hela samhället kommer att bli lidande på denna hastigt beslutade nedläggning. Varken de anställda eller de kommunala myndigheterna fick veta något i förväg. Ett meddelande i Sveriges Radio ställde kommunen och de anställda inför fullbordat faktum.

Beslutet skapar stora problem, i första hand för de lönarbetare som mister sina jobb. Om nedläggningen verkställs kommer inalles 650 människor att sparkas. 42 % av de berörda är över 45 år. Många är kvinnor. En stor del är invandrare. Dessa arbetskategorier kommer att få ytterst svårt att finna andra arbeten inom rimligt avstånd. En stor del måste ge sig i väg från samhället och lämna sina hem.

Det är inte så länge sedan PLM företog värvningskampanjer för att få arbetare till Surte glasbruk, bl. a. i Danmark. Företaget utnyttjade den stora arbetslösheten där. Många danska arbetare sålde sina hus och satsade på en framtid hos PLM. Ale kommun pressades till stora insatser för att skaffa bostäder åt det nytillskott av arbetare som PLM lyckades locka till sig. När dessa arbetare nu tvingas lämna Surte står kommunen med sina tomma lägenheter. De ledande i kommunen understryker också de uppkomna svårigheterna med planeringen inom samhället.

Om driften inte kan fortsätta och alla arbetare ställs utan inkomster blir det också ett kraftigt inkomstbortfall för kommunen. Skattehöjningar blir då en tvingande åtgärd för att klara kommunens finanser. Det kommer att drabba övriga invånare. Den kommunala servicen kan inte bibehållas utan kommer att försämrats. Det är följderna av det multinationella PLM:s härjningar i ett litet svenskt samhälle. Därför är det från samhällsekonomisk synpunkt livsviktigt att driften vid Surte glasbruk garanteras. Detta kan enligt min mening endast ske genom ett sam-

hälleligt ingripande.

PLM:s beslut är inte bara företagsekonomiskt grundat. Det är också ett politiskt schackdrag för att försvara PLM:s profitintressen inom den övriga förpackningsindustrin. Den försämrade avsättningen av engångsglas har PLM till största delen skyllt på beskattningen av produkten. Men skatten infördes 1973. PLM borde – om ledningen haft någorlunda planering – insett att minskade intäkter var att vänta just från den produkten inte bara med hänsyn till den nya skatten utan också på grund av den ökade produktion som koncernens tre företag i Surte, Limmared och Hammar tillsammans stått för. Det hade varit naturligt att styra in produktionen på andra och mer nyttiga produkter än engångsglas. Men här har det kapitalistiska profitintresset fått vara helt dominerande och avgörande. På längre sikt kan det innebära svårigheter också för de två andra glasbruken i Hammar och Limmared. Anser PLM att det är mera lönsamt att producera andra förpackningsartiklar – exempelvis ölburkar och plastförpackningar – och att denna produktion ger en högre profit, så avgör det företagets handlande. Det kan innebära att dessa glasbruk inom en inte alltför avlägsen framtid också läggs ned. Man kan heller inte bortse från att PLM har stora intressen inom glasindustrin i utlandet. Det är därför inte uteslutet att PLM kallt kalkylerar med att förflytta all glastillverkning utomlands. Detta är kanske från privatkapitalistisk synpunkt vida lönsammare än att bedriva tillverkningen här i landet. PLM:s agerande är sålunda ett typexempel på hur ansvarslöst kapitalistiska företag opererar.

Vad som behövs för att säkerställa sysselsättningen vid Surte glasbruk och på sikt vid de andra bruken i Hammar och Limmared är att de tre glasbruken övertas av samhället och att de anställda ges ett avgörande inflytande på den fortsatta produktionen.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande frågor till herr industriministern:

1. Har industriministern för avsikt att vidtaga sådana åtgärder att driften vid Surte glasbruk kan säkerställas?
2. Hur ser industriministern på förutsättningarna för samhället att med medel ur AP-fonden överta Surte, Hammars och Limmareds glasbruk, och att ge de anställda ett verkligt inflytande på produktionen?

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 12.08.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert